

Yhteisötalouden ja yhteiskunnallisten yritysten strategia 2026–2030

Yhteisötalouden ja yhteiskunnallisten yritysten strategia 2026–2030

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Valtioneuvosto

Työ- ja elinkeinoministeriö

This publication is copyrighted. You may download, display
and print it for Your own personal use. Commercial use is prohibited.

ISBN pdf: 978-952-383-050-9

ISSN pdf: 2490-0966

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2025

Yhteisötalouden ja yhteiskunnallisten yritysten strategia 2026–2030

Valtioneuvoston julkaisuja 2025:116

Julkaisija Valtioneuvosto

Yhteisötekijä Työ- ja elinkeinoministeriö
Kieli suomi

Sivumäärä 32

Tiivistelmä

Yhteisötalouden ja yhteiskunnallisten yritysten strategia 2026–2030 uudistaa ja laajentaa aiemman Yhteiskunnallisten yritysten strategian vastaamaan EU:n yhteisötalouden suositusta. Siinä huomioidaan myös kansallisia kehittämistarpeita. Tulevaisuuskuvana on, että Suomessa on kasvava ja vaikuttava yhteisötalous, joka lisää työllisyyttä, osallisuutta sekä ekologisesti ja sosiaalisesti kestäväää kasvua. Painopisteitä ovat yhteisötalouden ja yhteiskunnallisten yritysten tunnettuus, toiminta avoimilla markkinoilla sekä lähitalouden ekosysteemien kehittäminen. Yhteisötaloutta kehitetään toimialakohtaisesti erityisesti sosiaali- ja terveysalalla sekä kiertotaloudessa. Työllisyyden ja osaamisen vahvistaminen, yhteiskunnallisten innovaatioiden skaalaaminen ja juurruttaminen sekä toimintaedellytysten parantaminen ovat tärkeitä kehittämisalueita. Erityistä huomiota tulee kiinnittää rahoituksen saatavuuteen, julkisiin hankintoihin osallistumiseen sekä verotuksen ennakoivuuteen. Tiedon lisääminen niin ohjauksen ja neuvonnan kuin tilastoinnin ja tutkimuksen keinoin vahvistaa yhteisötaloutta ja yhteiskunnallisia yrityksiä. Strategian toimeenpanemiseksi laaditaan toimintaohjelma.

Asiasanat innovaatiot, julkiset hankinnat, lähitalous, rahoitus, strategiat, työllisyys, verotus, yhteiskunnallinen yrittäjyys, yhteisötalous, yrittäjyys

ISBN PDF 978-952-383-050-9

ISSN PDF 2490-0966

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-050-9>

Strategin för social ekonomi och sociala företag 2026–2030

Statsrådets publikationer 2025:116

Utgivare Statsrådet

Utarbetad av Työ- ja elinkeinoministeriö
Språk finska

Sidantal 32

Referat

Strategin för social ekonomi och sociala företag 2026–2030 förnyar och utvidgar den tidigare strategin för sociala företag så att den motsvarar EU:s rekommendation om social ekonomi. Den beaktar också nationella utvecklingsbehov. Framtidsvisionen är att Finland ska ha en växande och verkningsfull social ekonomi som ökar sysselsättningen, delaktigheten samt en ekologiskt och socialt hållbar tillväxt. En av prioriteringarna är kännedomen om social ekonomi och sociala företag, verksamheten på den öppna marknaden och utvecklingen av ekosystemen inom den lokala ekonomin. Den sociala ekonomin utvecklas branschvis, särskilt inom social- och hälsovården och inom cirkulär ekonomi. Viktiga utvecklingsområden är stärkandet av sysselsättningen och kompetensen, skalandet och etableringen av samhällsinnovationer samt förbättrandet av verksamhetsförutsättningarna. Det bör riktas särskild uppmärksamhet mot tillgången till finansiering, deltagandet i offentlig upphandling och förutsägbarheten i beskattningen. Den sociala ekonomin och de sociala företagen stärks av ökad information såväl genom styrning och rådgivning som genom statistikföring och forskning. Det utarbetas ett handlingsprogram för genomförandet av strategin.

Nyckelord beskattning, finansiering, företagande, innovationer, lokal ekonomi, offentlig upphandling, social ekonomi, socialt företagande, strategier, sysselsättning

ISBN PDF 978-952-383-050-9

ISSN PDF 2490-0966

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-050-9>

Strategy for the Social Economy and Social Enterprises 2026–2030

Publications of the Finnish Government 2025:116

Publisher Finnish Government

Group author Työ- ja elinkeinoministeriö

Language Finnish

Pages

32

Abstract

The Strategy for the Social Economy and Social Enterprises 2026–2030 renews and expands the previous strategy for social enterprises to correspond with the EU Recommendation on social economy. It also takes into account national development needs. A vision for the future is that Finland has a growing and effective social economy that boosts employment, increases social inclusion and supports ecologically and socially sustainable growth. The strategy emphasises awareness of the social economy and social enterprises, their activities in the open market and the creation of ecosystems within the proximity economy. Sector-specific efforts to develop the social economy are under way, especially in the health and social services sector and in the circular economy. The priorities include strengthening employment and skills, scaling and consolidating social innovations, and improving the operating conditions. Particular attention should be paid to the availability of funding, participation in public procurement and predictability of taxation. Increasing knowledge by means of direction and guidance as well as statistics and research will strengthen the social economy and social enterprises. An action plan will be drawn up for the implementation of the strategy.

Keywords employment, entrepreneurship, financing, innovations, local economy, proximity economy, public procurement, social economy, social entrepreneurship, strategies, taxation

ISBN PDF 978-952-383-050-9

ISSN PDF

2490-0966

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-050-9>

Sisältö

1	Strategian taustaa	7
2	Yhteisötalouden ja yhteiskunnallisten yritysten tila	9
3	Yhteisötalouden ja yhteiskunnallisen yrityksen määritelmät	11
4	Visio ja missio	13
5	Tavoitteet	14
5.1	Yhteisötalous ja yhteiskunnallisen yrittäjäyys tunnetaan laajasti	14
5.2	Yhteiskunnalliset yritykset toimivat avoimilla markkinoilla	16
5.2.1	Yhteisötaloutta kehitetään toimialakohtaisin painotuksin	17
5.2.2	Yhteisötalous vastaa paikallisyhteisöjen tarpeisiin	18
5.3	Yhteisötalous lisää työllisyyttä ja uusia työpaikkoja	19
5.4	Osaaminen vahvistuu ja epämuodolliset oppimisympäristöt tunnistetaan	21
5.5	Yhteiskunnalliset innovaatiot lisäävät tuottavuutta ja hyvinvointia	22
5.6	Yhteiskunnallisten yritysten ja yhteisötalouden toimijoiden toimintaedellytykset parantuvat	23
5.6.1	Rahoituksen saatavuus vahvistuu ja mahdollistaa kasvun	23
5.6.2	Julkisiin hankintoihin osallistuminen mahdollistuu ja hankinnoilla työllistäminen yleistyy ..	25
5.6.3	Verotus on ennakoivaa ja selkeää	27
5.7	Tilastointi, tutkimus ja vaikuttavuuden mittaaminen vakiintuvat	27
6	Strategian seuranta ja toimintaohjelman laatiminen	30
	Käsitelmääritelmiä	31

1 Strategian taustaa

Suomen ensimmäinen yhteiskunnallisten yritysten strategia hyväksyttiin vuonna 2021. Sen tavoitteena oli vahvistaa yhteiskunnallisten yritysten toimintaedellytyksiä, erityisesti liiketoiminta- ja vaikuttavuusosaamista. Strategian muita tavoitteita olivat tunnettuuden lisääminen, tiedon ja tutkimuksen vahvistaminen, vaikuttavuusperustaisten rahoitusmahdollisuuksien kehittäminen sekä verkostomaisen osaamiskeskuksen perustaminen.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa painotetaan työllisyyden ja yrittäjyyden edistämistä. Ohjelma korostaa pitkäjänteisyyttä, ennustettavaa toimintaympäristöä ja kannustavaa ilmapiiriä monipuoliselle yrittäjyydelle. Yrityspalvelut ja tuki kohdennetaan erityisesti kasvuun sekä uuden ja innovatiivisen yritystoiminnan käynnistämiseen. Yhteiskunnalliset yritykset ja osuuskunnat ovat mukana valtioneuvoston 5.9.2024 antamassa yrittäjyyden periaatepäätöksessä, jossa korostetaan yrittäjyyden monimuotoisuutta. Myös kasvuyrittäjyyden ohjelma toimii yhteiskunnallisen yrittäjyyden perustana.

Yhteisötalouden kehittämisessä avainasemassa ovat myös valtioneuvoston linjaukset kansalaisjärjestöjen toimintaedellytysten kehittämisestä, Terveiden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen 2030 -periaatepäätös osallisuuden vahvistamisesta, kansallinen työelämän kehittämisstrategia sekä maakuntaohjelmat.

Vuonna 2023 Euroopan unionin neuvosto hyväksyi yhteisötalouden suositukset, joiden tavoitteena on parantaa työllisyyttä sekä tukea oikeudenmukaista ja kestävä kehitystä. Suositus on laajempi kuin Suomen aiempi yhteiskunnallisten yritysten strategia, ja jäsenvaltioiden tulee laatia tai päivittää omat yhteisötalouden strategiansa vuoden 2025 loppuun mennessä. Komissio on myös määritellyt yhteisötalouden yhdeksi neljästätoista teollisesta ekosysteemistä ja tukee jäsenvaltioita Yhteisötalouden toimintasuunnitelman, kuten myös EU:n uuden kansalais-yhteiskuntastrategian, kautta.

Myös kansainväliset järjestöt, kuten OECD ja ILO, ovat antaneet suosituksia yhteisötalouden ja yhteiskunnallisten yritysten edistämiseksi. YK:n päätöslauselmassa vuodelta 2023 yhteisötalous tunnustetaan osallisuuden ja kestävän kasvun edistäjäksi.

Tämän strategian tavoitteena on päivittää ja laajentaa vuoden 2021 yhteiskunnallisten yritysten strategia vastaamaan EU:n ja muiden kansainvälisten toimijoiden suosituksia sekä kansallisia kehittämistarpeita.

Strategiaa on valmisteltu laajassa yhteistyössä yhteisötalouden toimijoiden kanssa. Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskuksen panos on ollut mittava ja se on järjestänyt lukuisia tilaisuuksia ja tehnyt haastatteluja strategiavalmistelun tueksi. Valmistelua on ohjattu valtakunnallisessa ESR+ Yhteiskunnallisten yritysten liike-toimintaedellytysten parantaminen -koordinaatiorahastuksen johtoryhmässä.

Strategialuonnoksesta järjestettiin lausuntokierros 5.11.–26.11.2025 välisenä aikana. Lausuntoja annettiin yhteensä 53. Lausunnoissa strategiaa pidettiin tarpeellisena, tavoitteiltaan oikein kohdentuvana ja ajankohtaisena. Lausunnoissa nostettiin esiin erityisesti käsitelmäärittelyjen selkeys ja niiden vaikutus erityisesti tilastointiin, rahoitukseen ja verotukseen sekä tunnettuuden lisääminen ja aseman vahvistaminen. Usea taho esitti yhteiskunnallisten yritysten aseman vahvistamista myös lainsäädännön keinoin. Strategian sisällön osalta esitettiin täydennyksiä elinkeinojen ja yhteisöjen monimuotoisuuteen, asiakaslähtöisyyteen, osaamiseen, paikallisuuteen, kuten myös rahoituksen ja verotuksen haasteisiin. Lausunnoissa esiin nostetut haasteet ja painotukset ovat hyvää evästyä myös konkreettisten toimenpiteiden valmisteluun.

2 Yhteisötalouden ja yhteiskunnallisten yritysten tila

Yhteiskunnallinen yrittäjyys on merkittävä taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisen kestävyysedistää maailmanlaajuisesti. Arvioiden mukaan maailmassa toimii noin 10 miljoonaa yhteiskunnallista yritystä, jotka työllistävät yli 200 miljoonaa ihmistä. Ne muodostavat noin kaksi prosenttia maailman BKT:stä ja kolme prosenttia kaikista yrityksistä. Euroopan unionin 27 jäsenmaassa on arviolta 4,3 miljoonaa yhteisötalouden organisaatiota, joista yhteiskunnallisia yrityksiä on noin 246 000. Näissä organisaatioissa työskentelee yhteensä 11,5 miljoonaa henkilöä (6,3 % työvoimasta), ja niiden yhteenlaskettu liikevaihto ylittää 900 miljardia euroa (2021).¹

Suomessa yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskus² kokoaa ja ylläpitää tietoa alan kehityksestä, sillä virallisia tilastoja ei ole saatavilla. Suomessa arvioidaan olevan noin 5 000 yhteiskunnallista yritystä, joiden yhteenlaskettu liikevaihto on yli 10 miljardia euroa ja jotka työllistävät yli 85 000 henkilöä. Suomessa on runsaasti osuuskuntia ja niistä pienosuuskunnat on laskettu edellä mainituissa arvioissa yhteiskunnallisiin yrityksiin. Kokonaisuudessaan Suomessa on 3 300 osuuskuntaa ja ne työllistävät yli 90 000 henkeä liikevaihdon ollessa 42 miljardia euroa. Huomioonottamatta kaikkein suurimpia osuuskuntia yhteiskunnallisen yrittäjyyden osuus on Suomessa hieman korkeampi kuin Euroopassa keskimäärin. Yhteisötaloudesta ei ole tehty vastaavia arvioita Suomessa.

Yhteisötalous ja yhteiskunnallinen yrittäjyys monipuolistaa elinkeinotoimintaa sekä vahvistaa työllisyyttä, hyvinvointia ja yhteiskunnan resilienssiä. Sen merkitys korostuu kriisien aikana ja tilanteissa, joissa yksityinen tai julkinen sektori eivät vastaa riittävästi kysyntään ja kansalaisten tarpeisiin. Yhteisötalouden ja yhteiskunnallisten yritysten erityisen roolin tunnistaminen palvelutuotannossa, innovaatiotoiminnassa ja paikallisessa resilienssissä on olennaista yhteiskunnan toimeliaisuuden näkökulmasta.

1 European Commission: European Innovation Council and SMEs Executive Agency 2024.

2 YYO:n datasivusto <https://yyo.fi/tietopankki/data/>

Vaikka aiemmassa strategiassa asetettujen tavoitteiden toteutumista ei ole kattavasti arvioitu, Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskuksen perustaminen on ollut merkittävä edistysaskel. Osaamiskeskus on vahvistanut alan käytännön toimia, kuten neuvontaa, ohjausta ja tiedottamista. Strategiassa asetetuista tavoitteista liiketoimintaosaamisen, vaikuttavuuden sekä tunnettuuden ja tietopohjan kehittäminen on edistynyt, mutta näillä osa-alueilla tarvitaan edelleen lisäpanostuksia.

3 Yhteisötalouden ja yhteiskunnallisen yrityksen määritelmät

Yhteisötalouden ja yhteiskunnallisen yrityksen määritelmät vaihtelevat jossain määrin eri tahoilla niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin (esim. ILO, OECD, EU).

EU:n suositus määrittää yhteisötalouden ja yhteiskunnallisen yrityksen käsitteet. Samalla se jättää liikkumavaraa jäsenvaltioiden nykyisten oikeudellisten kehyksien huomioon ottoon.

Yhteisötalous on osa taloutta ja elinkeinotoimintaa. Tässä strategiassa **yhteisötaloudella** tarkoitetaan EU-määritelmän mukaisesti yksityisiä toimijoita, jotka tarjoavat tavaroita ja/tai palveluja jäsenilleen tai yhteiskunnalle.

Yhteisötalouden toimijoita yhdistävät EU:n suosituksen mukaan seuraavat keskeiset periaatteet ja piirteet:

- Ne asettavat voittojen sijaan etusijalle ihmiset sekä sosiaalisen ja/tai ympäristöön liittyvän tavoitteen.
- Ne sijoittavat uudelleen kaikki voittonsa ja ylijäämänsä tai suurimman osan niistä sosiaaliseen ja/tai ympäristöön liittyvään tavoitteeseensa ja jäsenten tai käyttäjien ("yhteinen etu") tai koko yhteiskunnan ("yleinen etu") edun mukaiseen toimintaan.
- Niillä on demokraattinen ja/tai osallistava hallintomalli.

Yhteiskunnallinen yritys on osa muuta yrittäjyyttä ja keskeinen yhteisötalouden toimija. Tässä strategiassa **yhteiskunnallinen yritys** on yksityisoikeudellinen toimija, joka tarjoaa markkinoille tavaroita ja/tai palveluja yrittäjämäisellä tavalla ja yhteisötalouden periaatteiden ja piirteiden mukaisesti, ja jonka kaupallinen toiminta perustuu sosiaalisiin tai ympäristötavoitteisiin. Yhteiskunnallisia yrityksiä voi perustaa erilaisissa oikeudellisissa muodoissa.

Yhteiskunnallisia yrityksiä yhdistää kolme ydinpiirrettä:

1. Liiketoiminnan ensisijaisena tavoitteena on yhteiskunnallinen päämäärä.
2. Suurin osa voitoista käytetään yhteiskunnallisen päämäärän edistämiseen.
3. Yritys korostaa hallintotavassaan osallisuutta ja demokratiaa.

Suomen aiemman, vuonna 2021 annetun, yhteiskunnallisten yritysten strategian mukaisesti yhteiskunnallisen yrityksen voiton tai ylijäämän käyttö ensisijaisen tavoitteensa edistämiseen on vahvistettu yhtiöjärjestykseen, sääntöihin tai muulla selvityksellä.

Suomalainen työ ry:n myöntää hakemuksesta Yhteiskunnallinen yritys -merkkiä³. Vuoden 2025 lopussa Suomessa oli 355 yhteiskunnallista yritystä, joille merkki on myönnetty. Merkkiä hakevan yhteisön tulee täyttää määritellyt myöntämisedellytykset:

”Yhteiskunnalliset yritykset kantavat yhteiskunnallista vastuuta. Nämä yritykset harjoittavat kestävästä pitkän tähtäimen liiketoimintaa ja käyttävät voitostaan vähintään puolet toimintansa kehittämiseen tai lahjoittavat sen määräämäänsä hyvään tarkoitukseen. Merkin voi saada käyttöönsä Suomessa työllistävä yritys, joka on perustettu ratkomaan yhteiskunnallisia tai ympäristöongelmia. Myös toiminnan läpinäkyvyys ja avoimuus on tärkeää. Yrityksen on määriteltävä yhteiskunnallinen tavoitteensa sekä voiton käyttötapansa yhtiöjärjestyksessään, säännöissään tai muussa selvityksessään.”

3 <https://suomalainentyo.fi/jasenyys-ja-merkit/yhteiskunnallinen-yritys-merkki/>

4 Visio ja missio

Yhteiskunnallisen yrittäjyyden ja yhteisötalouden laajentamiseksi ja vahvistamiseksi Suomessa tavoitellaan yhteisötalouden kasvua ja entistä suurempaa vaikuttavuutta. Arvonluonti ja vaikuttavuus liiketoiminnassa mahdollistuvat hyvien toimintaedellytysten kautta. Seuraavalle nelivuotiskaudelle asetetaan tulevaisuuskuvaksi ja toiminta-ajatukseksi:

Visio

Suomessa on kasvava ja vaikuttava yhteisötalous, joka lisää työllisyyttä, osallisuutta sekä ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää kasvua. Perustana ovat hyvät toimintaedellytykset yhteiskunnallisille yrityksille ja yhteisötalouden toimijoille.

Missio

Luomme yhteiskunnallista arvoa ja vaikuttavuutta kehittämällä monimuotoista ja vastuullista liiketoimintaa, joka tarjoaa merkityksellistä työtä, rakentaa osallistavaa yhteiskuntaa sekä luo ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää kasvua.

5 Tavoitteet

Asetetuilla tavoitteilla pyritään luomaan suotuisat toimintaedellytykset yhteisö-talouden toimijoille, jotta ne voivat luoda yhteiskunnallista arvoa, vaikuttavuutta ja uusia työpaikkoja sekä lisätä osallisuutta kestäväällä tavalla. Yhteisötalouden edistäminen Suomessa edellyttää strategisia valintoja ja olemassa olevaa lainsäädäntöä tulee hyödyntää tehokkaasti. Lainsäädäntöä muutoin uudistettaessa yhteisö-talouden tarpeita arvioidaan mahdollisuuksien mukaan. Erilaisella ohjauksella ja tiedottamisella on keskeinen rooli. Toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi määritellään myöhemmin laadittavassa toimintaohjelmassa.

5.1 Yhteisötalous ja yhteiskunnallisen yrittäjyys tunnetaan laajasti

Vastuullinen liiketoiminta on yleistynyt ja tullut näkyväksi viime vuosikymmeninä. Vastuullisella liiketoiminnalla tarkoitetaan sitä, että yritys ottaa huomioon yrityksen oman toiminnan sekä sen arvoketjun vaikutukset ihmisiin, ympäristöön ja yhteis-kuntaan, jolloin yritys pyrkii tunnistamaan ja ehkäisemään toiminnan kielteiset vaikutukset sekä tarvittaessa korjaamaan mahdolliset vahingot. Vastuullinen liiketoiminta tunnetaan myös yhteiskuntavastuuna tai yritys vastuuna.

Yhteisötalous korostaa ja laajentaa yhteiskuntavastuuta. Yhteisötalouden ja yhteiskunnallisen yrittäjyyden tunnettuus on kuitenkin ollut melko vähäistä Suomessa⁴. Tunnettuuden lisääminen edesauttaisi yhteisötalouden kehittämistä ja vahvistaisi yhteiskunnallisten yritysten ja yhteisötalouden toimijoiden liiketoimintamahdollisuuksia.

Vuonna 2021 perustetun Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskuksen tavoitteena on ollut parantaa yhteiskunnallisten yritysten liiketoimintaedellytyksiä, vahvistaa alueellisia verkostoja sekä edistää osatyökykyisten ja muiden vaikeassa

4 Special Eurobarometer: Social Economy in the life of Europeans (2025).

työmarkkina-asemassa olevien työllistymistä. Keskus on kerännyt tietoa, tarjonnut neuvontaa ja ohjeistusta sekä järjestänyt kohdennettuja koulutuksia yhteiskunnallisen yrittäjyyden eri teemoista. Osaamiskeskus on 11 toimijan muodostama verkosto.

Osaamiskeskuksen toimintaa rahoitetaan vuoden 2027 loppuun asti ESR+-rahoituksella Yhteiskunnallisten yritysten liiketoimintaedellytysten parantaminen -koordinaatiohankkeessa. Suomessa toimii myös Yhteiskunnallisten innovaatioiden osaamiskeskus, ja tiiviimpi yhteistyö näiden osaamiskeskusten välillä vahvistaisi yhteisötalouden edistämistä.

Yhteiskunnallinen yritys -merkki on ollut käytössä vuodesta 2012, ja sen on myöntänyt Suomalainen työ ry. Merkki osoittaa, että yritys tavoittelee yhteiskunnallista hyötyä ja käyttää suurimman osan voitostaan kohderyhmänsä tai toimintansa kehittämiseen. Myös osuuskunnat voivat saada merkin. Vuoden 2025 lopussa merkin on saanut 355 organisaatiota. Yhteiskunnallinen yrittäjyys ansaitsisi enemmän huomiota osana suomalaista yrittäjyyttä ja yhteiskuntaa.

Yhteisötalouden toimijoiden neuvontapalveluiden lisääminen Yritys-Suomi-neuvontaan vahvistaisi työnantajien ja yrittäjien palveluita. Tiedon lisääminen myös muissa yrittäjyyden neuvontapalveluja tuottavissa organisaatioissa vahvistaisi yhteisötalouden tunnettuutta. Toisaalta yhteiskunnallisia yrityksiä koskevien koulutusten integrointi laajempiin yrittäjyyttä, työllisyyttä ja hankintoja koskeviin koulutuskokonaisuuksiin tavoittaisi entistä laajemman kohderyhmän.

Tavoite

- Yhteisötalous ja yhteiskunnalliset yritykset tunnistetaan osaksi elinkeinoelämää, työmarkkinoita ja alueellista elinvoimaa. Palveluja, neuvontaa ja tiedotusta vahvistetaan ja integroidaan muihin palvelukokonaisuuksiin. Tunnettuus eri hallinnonaloilla kasvaa.
- Suomessa toimii pysyvä, poikkihallinnollinen yhteisötalouden ja yhteiskunnallisten yritysten toimielin, joka johtaa alan kehittämistä ja seuraa yhteisötalouden kehitystä. Käytännön työstä vastaa pysyvä osaamiskeskus tiiviissä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa koko Suomessa.

5.2 Yhteiskunnalliset yritykset toimivat avoimilla markkinoilla

Tilannekuva

Yhteiskunnalliset yritykset toimivat lähtökohtaisesti avoimilla markkinoilla. Niiden lisäarvo syntyy kannattavasta, hyvinvointia ja arvoa tuottavasta, vaikuttavasta liiketoiminnasta, joka tukee yhteiskunnallisia tavoitteita. Yhteisötalous kohdentuu erityisesti pienyrittäjyyteen luoden työpaikkoja ja toimeliaisuutta erityisesti väli-työmarkkinoille, joissa voidaan tarjota räätälöityjä mahdollisuuksia heikommassa työmarkkina-asemassa oleville. Tämä ei kuitenkaan sulje pois suurten yritysten roolia, avointen työmarkkinoiden ja kansainvälisten yhteyksien merkitystä yhteisötaloudessa.

Vaikuttavuusperustaisuus on toiminnan lähtökohta, mikä tuo vakautta ja pitkän aikavälin näkymää kvartaalitalouden ohelle. Yhteisötalous lisää myös tuloja ja hyvinvointia niin yhteiskunnalle, yrityksille ja yhteisöille kuin yksilöillekin. Yhteisötalouden laajuus vahvistaa yhteiskuntaa ja sen eheyttä.

Annu Kotiranta (2025)⁵ on tutkinut yhteiskunnallista yrittäjyyttä väitöskirjassaan. Siinä tuodaan vahvasti esiin se, että yhteiskunnallisten yritysten kasvuvauhti vastaa muiden yritysten kasvuvauhtia. Siinä arvioidaan, että yhteiskunnalliset yritykset menestyvät suhdannetaantumissa puhtaasti kaupallisia verrokkejaan paremmin. Markkinaehtoiset toimijat ovat onnistuneet hyödyntämään julkista rahoitusta liiketoiminnan tehostamiseen, kun taas yhteiskunnallisilla yrityksillä rahoituksen saatavuus on ollut haasteellisempaa. Kotiranta kannustaa tunnistamaan myös politiikassa yhteiskunnallisten yritysten tunnusomaiset kasvumallit ja niiden roolin puskureina talouden taantumissa. Kotiranta nostaa esiin myös niiden aseman kansallisessa innovaatiojärjestelmässä.

Yhteiskunnallisten yritysten toimiessa toisaalta markkinasuuntautuneesti ja toisaalta sosiaalisesti suuntautuneemmin, on toimintaedellytysten kehittämisessä huomioitava nämä erot. Markkinasuuntautuneempien yhteiskunnallisten yritysten osuutta tulisi kasvattaa, jotta esimerkiksi rahoituksen saatavuus on helpompaa. Se ei tarkoita tinkimistä hyvinvoinnin ja arvon luonnista.

5 Kotiranta, Anu (2025): Empirical investigations of the impact of external drivers on the growth of social enterprises. Lappeenranta-Lahti University of Technology LUT.

Tavoite

- Yhteiskunnallisten yritysten ja uusien yhteiskunnallisten yritysten määrä kasvaa. Yhteiskunnallisten yritysten hyvinvointia ja arvoa tuottava liiketoiminta on kannattavaa.
- Kasvuhakuisten yhteiskunnallisten yritysten asema ja toimintaedellytykset vahvistuvat.
- Yhteiskunnallisten yritysten kasvumallit ja rooli matalasuhdanteiden puskureina tunnistetaan ja huomioidaan politiikkatoimissa eri sektoreilla.

5.2.1 Yhteisötaloutta kehitetään toimialakohtaisin painotuksin

Tilannekuva

Yhteisötalouden kasvu sekä työllisyyden ja julkisen palvelujärjestelmän vahvistaminen edellyttävät syvempää toimialatuntemusta. Sosiaali- ja terveydenhuolto sekä kiertotalous ovat Suomessa suurimpia yhteiskunnallisten yritysten toimialoja. Näillä aloilla kasvupotentiaali on merkittävää. Muilla aloilla, kuten kaupassa, ravintola- ja kahvilatoiminnassa, majoituksessa, kulttuurissa ja maataloudessa sekä yhteisöjen palvelutuotannossa, olisi kasvupotentiaalia. Lisäksi osuuskuntamalli mahdollistaa jäsenlähtöisen kehittämisen ja innovoinnin erityisesti hoivan, palveluasumisen, energian ja ruokatuotannon aloilla. Kohtuuhintainen ja sosiaalinen asuminen on tärkeä osa yhteiskunnallisten yritysten liiketoimintaa.

Sosiaali- ja terveyspalvelut ovat keskittyneet viime vuosina. Tästä huolimatta vuonna 2023 Suomen 40 suurimman hoiva- ja terveysyrityksen joukossa oli noin kymmenen yhteiskunnalliseksi yritykseksi luokiteltavaa toimijaa. Toisaalta toimialalla on useita pieniä, järjestötaustaisia toimijoita, jotka toimivat paikallisesti tai alueellisesti. Yhteisötalouden vahvistaminen turvaa markkinoiden toimijajoukon monipuolisuuden lisäten samalla erilaisia vaihtoehtoja palveluiden tarjontaan. Samalla vahvistetaan palvelujen saatavuutta sekä lisätään liiketoimintamallien keskinäistä kilpailua palveluiden laadun parantamiseksi.

Sosiaali- ja terveysalalla on ammattiosaamisesta kumpuavaa yrittäjyyttä. Halu toteuttaa ammattia omaehtoisessa ammattiyhteisössä ja saada omistajuutta omaan työhön voi toimia kasvupohjana työntekijäomisteisille osuuskunnille.

Yhteiskunnallisilla yrityksillä ja yhteisöillä on keskeinen rooli kohtuuhintaisessa, markkinahintaa edullisemmassa asumisessa. Sosiaalisella asumisella kohdennetaan julkista tukea, jotta pieni- ja keskituloisten mahdollisuudet mm. alueelliseen liikkuvuuteen parantuvat. Kohtuuhintaista asumista voidaan toteuttaa asunto- ja asumisosuuskuntien avulla.

Tavoite

- Yhteiskunnallisten yritysten toimialakohtainen potentiaali tunnetaan. Toimialakohtaisia verkostoja rakennetaan kehittämissuunnitelmien pohjalta.
- Yhteisötaloutta edistetään erityisesti kiertotaloudessa sekä sosiaali- ja terveysalalla. Myös muiden alojen edistäminen on tärkeää elinkeinorakenteen monipuolistamiseksi.
- Työtekijäomisteisten osuuskuntien syntymistä edistetään ja kohtuuhintaisen asumisen kysyntään etsitään etsitään yhteisötalouden ratkaisuja.

5.2.2 Yhteisötalous vastaa paikallisyhteisöjen tarpeisiin

Tilannekuva

Kaupalliset ja julkiset palvelut keskittyvät yhä enemmän suuriin keskuksiin. Kehitys heikentää palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta erityisesti harvaan asutuilla alueilla. Lisäksi Itä- ja Pohjois-Suomi ovat kohdanneet entistä suurempia haasteita kaupallisten yhteyksien katketessa turvallisuusympäristön muutosten vuoksi. Maaseutupoliittisen selonteon valmistelussa on myös arvioitu, ettei palveluiden tuottaminen vapaaehtoisvoimin kuitenkaan riitä vastaamaan kasvavaan kysyntään. Hyvinvointipalvelujen osalta vaikutukset kohdistuvat usein jo valmiiksi haavoittuvassa asemassa oleviin ihmisiin, ja palvelujen etääntyminen voi heikentää myös kansalaisten arjen turvallisuutta. Palvelujen väheneminen johtaa laajemmin elinvoiman heikkenemiseen: alueet menettävät vetovoimaansa, poismuuton riski kasvaa ja palvelutyöpaikkojen katoaminen heikentää paikallistaloutta. Huolto-varmuuden ja resilienssin ylläpitämisessä mikro- ja pienyrityksillä on keskeinen rooli.

Yhteisöllisyys, osallisuus, asiakaslähtöisyys ja paikallisten tarpeiden ymmärrys muodostavat perustan lähi- ja yhteisötaloudelle sekä sen toimijoille. Maaseutu-alueilla järjestöjä on suhteellisen paljon. Niillä on keskeinen rooli paikallisten

palvelujen ja muun toiminnan tuottajina. Myös osuuskunnat ovat kiinnittäneet huomiota lähipalveluiden saatavuuteen. Yhteisöllinen palvelutuotanto ja yhteiskunnalliset yritykset eivät kuitenkaan voi korvata julkisen vallan tehtäviä ja velvoitteita, mutta ne voivat toimia keskeisinä kumppaneina vahvistaen samalla maaseudun paikallista resilienssiä.

Järjestökentällä, erityisesti sosiaali- ja terveyspalveluissa, on syntynyt kumppanuusverkostoja ja -taloja, jotka toimivat eri toimijoiden yhteistyöalustoina ja kansalaisten kontaktipisteinä. Näitä verkostoja voidaan tarkastella ekosysteeminä, jotka rakentuvat yhteisen alueen tai teeman ympärille ja muodostavat toiminnallisia kokonaisuuksia. Lähitalouden ekosysteemi on kuitenkin vielä kehittymässä ja yhteisölähtöisillä osuuskunnilla on tässä oma rooli. Hyvänä esimerkkinä toimii LEADER-toimintamalli, jossa paikalliset asukkaat osallistuvat aktiivisesti ja tuovat asiantuntemuksensa kehittämistyöhön.

Tavoite

- Yhteisötalouden toimijat pystyvät vastaamaan paikallisiin tarpeisiin kehittämällä ja tuottamalla palveluita ja muita ratkaisuja paikallisyhteisöissä, erityisesti niissä tilanteissa kumppaneina, joissa julkinen tai yksityinen sektori ei tarjoa perus- ja välttämättömyyspalveluita.
- Lähitalouden toimintaedellytyksiä vahvistetaan huomioimalla eri alueiden erityispiirteet sekä erilaiset toimintamuodot ja niiden kehittämispotentiaali. Lähitalouden ekosysteemit tukevat yhteisötalouden organisaatioiden toimintaa, kehittymistä ja liiketoimintaedellytyksiä.

5.3 Yhteisötalous lisää työllisyyttä ja uusia työpaikkoja

Tilannekuva

Suomessa on noin 460 työhön integroivaa yhteiskunnallista yritystä.⁶ Näillä yrityksillä on samanaikaisesti kaksi tavoitetta: kannattava liiketoiminta sekä muita heikommassa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työhön integroitumisen tukeminen. Vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien työllisyyden edistäminen

6 Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskuksen seurannan mukaan.

edellyttää toimimista laajassa ekosysteemissä, jossa ovat mukana mm. työllisyyspalvelut, hyvinvointialueet, oppilaitokset, Kela, työeläkeoimijat ja työnantajat. Kumppanuuksia vahvistamalla työhön integroivien yritysten toiminnan vaikuttavuus voi tehostua.

Osuuskunnat edistävät paikallista omistajuutta ja yhteisöllistä yrittäjyyttä. Suomessa on työntekijäomisteisia työosuuskuntia ja paikallislähtöisiä palveluosuuskuntia. Lähitalouden toimijoista esimerkiksi työosuuskunnat voivat myös toimia työhön integroinnin periaatteella luoden työpaikkoja omille jäsenilleen. Osuuskunnilla on useissa Euroopan maissa merkittävä rooli hyvinvointipalveluissa ja työllistämisessä. Suomessa osuustoiminnalla on vahva asema elintarviketalouden, vähittäiskaupan sekä pankki- ja vakuutus toiminnan aloilla. Maaseudulla laajakaistojen ja vesihuollon infrastruktuuri-investoinneissa ja kehittämishankkeissa on osuuskuntamalli myös käytössä.

Julkisiin hankintoihin sisällytetyt työllisyys ehdot tarjoavat keinon edistää vaikeasti työllistyvien asemaa työmarkkinoilla, mutta niiden käyttö on ollut vähäistä. Työllisyyttä edistävissä palveluissa vaikuttavuusperustaisten hankintojen lisääminen edellyttäisi kuitenkin selkeitä mittareita, pitkäjänteistä arviointia sekä hankkijoiden että tuottajien osaamista lisäämistä. Hyvä esimerkki tulos- ja vaikuttavuusperusteisten mallien kehittämisestä, jossa hankinnat ovat olennaisena osana mukana, on Keski-Suomen ELY-keskuksen JALAVA-hanke.

Tavoite

- Suomeen perustetaan lisää työhön integroivia yhteiskunnallisia yrityksiä, ja niiden toimintaympäristöä kehitetään. Työhön integroivat yhteiskunnalliset yritykset luovat aktiivisesti uusia työpaikkoja ja niiden rooli työllisyyden edistämässä tunnustetaan.
- Vaikuttavuusperustaisuutta edistetään työllisyyden vahvistamisessa ja julkisissa hankinnoissa. Kuntien työllisyyspalvelujen kanssa luodaan toimivia rakenteita.

5.4 Osaaminen vahvistuu ja epämuodolliset oppimisympäristöt tunnistetaan

Työhön integroivat yhteiskunnalliset yritykset tarjoavat vaihtoehtoisia, epämuodollisia oppimisympäristöjä myös työmarkkinoiden ulkopuolella olevien mukaan saamiseksi työelämään ja heidän osaamispotentialinsa hyödyntämiseksi ja osaltaan osaajapulaan vastaamiseksi. Yhteistyö oppilaitosten kanssa mahdollistaa opinnollistamisen.

Yhteiskunnallisten yritysten haasteena on yleensä tunnistettu liiketoiminta-osaamisen, kuten talouden kannattavuuden, myynnin ja markkinoinnin sekä asiakassuhteiden hallinnan, puutteet. Tämän taustalla vaikuttaa osaltaan se, että yritystoiminnan tärkein motiivi ei ole taloudellisen hyödyn maksimointi tai taustayhteisö on yleishyödyllinen yhdistys. Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskus on käynnistänyt yhteiskunnallisiin yrityksiin erikoistuneita valtakunnallisia neuvonta- ja ohjauspalveluita. Liiketoimintamallin tunnettuutta yritys- ja työllisyyspalveluissa työskentelevien asiantuntijoiden keskuudessa sekä oppilaitosten ja korkeakoulujen yrittäjyyskasvatuksessa on myös pyritty vahvistamaan, mutta se on vielä vähäistä.

Myös yhteiskunnalliset innovaatiot tulisi ottaa systemaattisesti mukaan koulutussisältöihin eri koulutusasteilla. Koulutuksessa tulisi lisätä opiskelijoiden valmiuksia tunnistaa ja kehittää ratkaisuja yhteiskunnallisiin ja paikallisiin haasteisiin yhteisö-talouden ja yhteiskunnallisen yrittäjyyden keinoin.

Tavoite

- Työhön integroivat yhteiskunnalliset yritykset tunnistetaan epämuodollisina oppimisympäristöinä eri koulutustasoilla. Epämuodollista oppimista integroidaan yhä laajemmin osaksi koko koulutusjärjestelmää.
- Neuvontaa ja ohjausta yhteiskunnallisista yrityksistä ja yhteiskunnallisista innovaatioista vahvistetaan oppilaitoksissa yhteistyössä koulutuksen järjestäjien ja oppilaitosten kanssa, ja kohdennetaan erityisesti nuorille.
- Yhteiskunnallisten yritysten liiketoimintaosaaminen vahvistuu. Yhteiskunnallisten yritysten mahdollisuudet osallistua koulutukseen huomioidaan riittävällä tiedotuksella, saavutettavilla oppimisympäristöillä ja maltillisella kustannustasolla. Tukea liiketoiminnan kehittämiseen on saatavilla kattavasti koko yrityspalvelujärjestelmästä yhteisötalouden toimijoille.

5.5 Yhteiskunnalliset innovaatiot lisäävät tuottavuutta ja hyvinvointia

Yhteiskuntaamme haastavat monet samanaikaiset muutokset, kuten väestön ikääntyminen, ympäristön kestävyysaasteet, kasvava polarisaatio ja turvallisuustilanteen epävakaus. Nämä ilmiöt edellyttävät uudenlaisia toimintatapoja ja ratkaisuja, joihin teknistaloudelliset tai markkinaehtoiset innovaatiot eivät yksin riitä vastaamaan. Yhteiskunnalliset innovaatiot voivat tuottaa merkittäviä säästöjä, lisätä yhteiskunnan resilienssiä sekä parantaa hyvinvointia ja arjen turvallisuutta. Hyvä esimerkki tästä on Maaseuturahaston Älykkäät kylät -hanke.

Yhteiskunnalliset innovaatiot tarjoavat keinoja vastata muutostilanteista nouseviin haasteisiin, joissa arvonaluonti perinteisin liiketoimintamallein on vaikeaa. Innovaatioissa tulisi korostaa luovuutta, uuden oppimista ja samalla vanhojen toimintatapojen kriittistä tarkastelua ja poisoppimista. Yhteiskunnalliset innovaatiot ovat keskeisessä roolissa osallisuuden, yhteisöllisyyden ja demokratian vahvistamisessa, syrjäytymisen ehkäisemisessä sekä työllisyyden edistämisessä ja paikallisessa kehittämisessä⁷.

Näiden haasteiden ratkaiseminen edellyttää sektorirajat ylittävää yhteistyötä, osallistavaa kokeilukulttuuria ja palveluiden käyttäjien tarpeiden huomioimista. Yhteiskunnallisten yritysten mahdollisuudet tarjota osaamistaan ja palveluita edellyttää pääsyä näihin verkostoihin. Yhteisötalouden toimijoiden merkitys yhteiskunnallisten innovaatioiden kehittämisessä – niin liiketoimintalähtöisten kuin yleishyödyllisten ratkaisujen osalta – on kuitenkin jäänyt vähälle huomiolle päätöksentekijöillä ja yleensä yhteiskunnassa. Yhteiskunnallisten innovaatioiden erityispiirteiden huomioiminen puuttuu usein kansallisista strategioista ja politiikkatoimista, eikä niiden edistämiseen, skaalaamiseen tai juurruttamiseen ole olemassa toimivia malleja. Tarvitaan paremmin kohdentuvia rahoitusinstrumentteja innovatiivisten liiketoimintamallien kehittämiseen. Nykyinen ekosysteemi yhteiskunnallisten innovaatioiden osalta on hajanainen suhteessa teknistaloudellisiin innovaatioihin, tutkimus- ja kehittämistoimijoihin sekä kansainvälisiin verkostoihin. Ekosysteemi tulisi olla tiiviimpi niin yksityisten kuin julkisten toimijoiden osalta.

⁷ Petteri Lillberg, Kari Jalonen, Anni Rautiainen, Vera Djakonoff, Harri Kostilainen, Sakari Kainulainen, Nina Rilla, Mika Naumanen, Juha Oksanen, Jouko Myllyoja, Juha Klemelä, Mika Ala-Kauhahuoma, Eeva Salmi (2023). Yhteiskunnan kehittäjät ja uudistajat: Yhteiskunnallisten yritysten sosiaaliset innovaatiot.

Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskuksen ja sosiaalisten innovaatioiden osaamiskeskuksen osaaminen täydentävät toisiaan. Niiden systemaattinen ja rakenteellinen yhteistyö vahvistaisi innovaatiokenttää.

Tavoite

- Yhteiskunnalliset innovaatiot tunnistetaan ja huomioidaan eri hallinnonalojen strategioissa ja politiikkatoimissa kaikilla tasoilla. Niiden skaalaamiseen ja juurruttamiseen kehitetään systemaattinen malli. Yhteisötalouden toimijoiden rooli tunnustetaan osaksi yhteiskunnallista innovaatiotoimintaa.
- Suomeen kehitetään yhteiskunnallisille innovaatioille suotuisa ekosysteemi, joka mahdollistaa yhteisötalouden toimijoiden osallistumisen sekä markkinaehtoiseen innovaatiotoimintaan että julkisen sektorin ratkaisujen edistämiseen, ja joka tukee koko innovaatioprosessia.

5.6 Yhteiskunnallisten yritysten ja yhteisötalouden toimijoiden toimintaedellytykset parantuvat

5.6.1 Rahoituksen saatavuus vahvistuu ja mahdollistaa kasvun

EU:n valtiontukisääntöjä sovelletaan, kun valtiontuen tunnusmerkit täyttyvät. Tukimuotoja ovat muun muassa vähämerkityksinen eli de minimis -tuki, yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen (RPA) mukainen tuki sekä yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen (SGEI) tuki. RPA:n tavoitteena on vapauttaa jäsenvaltiot ilmoitusvelvollisuudesta rutiininomaisissa tukitoimissa.

Yleinen ryhmäpoikkeusasetus (RPA) on keskeinen väline yhteiskunnallisten yritysten tukemisessa, ja sen kautta myönnetään noin kaksi kolmasosaa kaikesta yhteiskunnallisille yrityksille suunnatusta valtiontuesta. SGEI-palveluille voidaan soveltaa korkeampaa raja-arvoa Euroopan komission ennakoarvioinnin jälkeen, ja niiden laajempi hyödyntäminen voisi parantaa yhteiskunnallisten yritysten ja yhteisötalouden toimijoiden toimintaedellytyksiä.

Euroopan unionin rahoitusinstrumenteista InvestEU-ohjelmalla ei ole Suomessa välittäjäorganisaatiota yhteisötalouden toimijoille ja yhteiskunnallisille yrityksille. Euroopan sosiaalirahasto plus -rahoitusta on kohdennettu yhteisötalouden toimijoille, mutta sen hyödyntämisessä on ollut haasteita.

Yhteiskunnalliset yritykset kohtaavat haasteita rahoituksen saatavuudessa (julkiset yritystuet, lainat ja takaukset). Usein rahoitustarve on melko pieni – yleisimmin alle 200 000 euroa, jopa alle 50 000 euroa. Kasvuhalu ja -potentiaali ovat kuitenkin suuria: tutkimusten mukaan noin 90 % yhteiskunnallisista yrityksistä tavoittelee kasvua tai on voimakkaasti kasvuhakuisia. Kasvuhakuisuus on merkittävää myös verrattuna muihin yrityksiin, eikä yhteiskunnallinen päämäärä ole este kasvulle. Yhteiskunnallisten yritysten tietoisuutta kasvua tukevista instrumenteista ja palveluista (esim. yrityshautomot ja -kiihdyttämöt) tulisi vahvistaa.

Innovaatorahoitus perustuu pitkälti hankerahoitukseen. Yhteiskunnallisten innovaatioiden käyttöönotto, skaalaus ja juurruttaminen eivät ole toteutuneet optimaalisesti. Yhteiskunnallisissa innovaatioissa vaikuttavuus on yleensä yrityksen kasvua tärkeämpää, minkä vuoksi nykyiset rahoitusinstrumentit eivät välttämättä sovellu.

Rahoituksen saamisen ehtona on kuitenkin oltava toiminnan kannattavuus. Sopivia rahoitusmuotoja haettaessa yritystoiminnan luonne, toimiala, alue ja laajuus, mutta myös vaikuttavuus, ovat huomioitavia seikkoja. Tukimuotoja määriteltäessä tulee arvioida markkinavääristymiä, kilpailuhaittoja ja soveltuvuutta huolellisesti. Riskit on tunnistettava ja minimoitava, kuitenkin estämättä tarvittavia kehittämistoimia ja vaikuttavuuden vaatiman ajan huomiointia. Etelä-Euroopan maissa esimerkiksi eettinen rahoitus on osoittautunut vaikuttavaksi rahoitusmuodoksi. Mahdollisia rahoitusratkaisuja on hyvä kehittää yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Vaikuttavuussijoittaminen on kasvussa. Vuonna 2024 vaikuttavuusinvestointeja tehtiin maailmanlaajuisesti 249 miljardin dollarin edestä. Global Impact Investing Networkin (GIIN) mukaan vaikuttavuussijoitusten kokonaispääoma on kasvanut 14 % vuosittain viimeisen viiden vuoden aikana. Vaikuttavuussijoittamisen muotoja ovat mm. mikrolainat, joukkorahoitus ja tulospäätökset vaikuttavuussopimukset (Social Impact Bonds, SIB).

Myös Suomessa kiinnostus vaikuttavuussijoittamiseen kasvaa erityisesti säätiöiden ja institutionaalisten sijoittajien keskuudessa. Säätiöiden vaikuttavuuden lisääminen edellyttäisi mahdollisuutta tukea yrityksiä, jotka toimivat samassa ekosysteemissä ja jakavat yhteiset päämäärät. Suomessa on toteutettu onnistuneesti SIB-tyypistä

vaikuttavuussijoittamista (esim. työllisyyden ja myös kohdennetusti maahanmuuttajien työllistymisen edistämiseksi), ja vaikutusten hankintaa on esitetty keinoksi laajentaa esimerkiksi järjestöjen rahoituspohjaa.

Tavoite

- Valtiontuen käytöstä ja hyvistä käytännöistä eri tukimuotojen ja erityisesti SGEI-tuen osalta yhteiskunnallisille yrityksille on kokonaiskuva Suomessa ja muissa EU-jäsenvaltioissa.
- Suomi hyödyntää valtiontukia joustavasti yhteisötalouden tukemisessa kohdistuen markkinapuutteisiin ja lisäten tavoiteltavia vaikutuksia, jotka ylittävät kilpailuvääristymien vaikutukset.
- Euroopan Unionin rahoitusmahdollisuudet hyödynnetään täysimääräisesti. InvestEU-rahoituksella on välittäjäorganisaatio Suomessa.
- Yhteiskunnallisten yritysten rahoituksen saatavuus vahvistuu, kun rahoitusmahdollisuudet ja soveltuvat rahoitusmuodot ovat selkeästi tunnistettu. Rahoitusinstrumenttien puuttuessa etsitään muita rahoitusratkaisuja.
- Yhteiskunnallisille yrityksille on tarjolla kokonaisvaltaisia rahoituspalveluita, -ohjausta ja -neuvontaa. Yrityspalveluiden ja elinkeinoelämän asiantuntijat tunnistavat yhteiskunnalliset yritykset osana monimuotoista yrittäjyyttä.
- Yhteiskunnallisia innovaatioita tukevaa rahoitusta on saatavilla TKI-ketjun kaikkiin vaiheisiin, erityisesti skaalaukseen ja vakiinnuttamiseen.
- Vaikuttavuussijoittamiseen kohdistettu rahamäärä ja vaikuttavuus kasvavat.

5.6.2 Julkisiin hankintoihin osallistuminen mahdollistuu ja hankinnoilla työllistäminen yleistyy

Julkinen sektori käyttää Suomessa vuosittain lähes 40 miljardia euroa hankintoihin. Valtiovarainministeriön käynnistämä Hankinta-Suomi-toimenpideohjelma pyrkii vahvistamaan julkisen talouden kestävyyttä ja lisäämään hankintojen yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Kilpailu- ja kuluttajavirasto seuraa myös hankintojen toteutusta Suomessa, konkreettisesti myös verkostomaisen Hankintojen valvontayksikön kautta.

Markkinakartoitukset ja vuoropuhelu ovat keskeisiä lähtökohtia onnistuneille hankinnoille. Hankintayksiköt eivät aina tunne kaikkia potentiaalisia toimijoita, minkä vuoksi laaja vuoropuhelu – mukaan lukien järjestöt, kolmannen sektorin toimijat ja yhteiskunnalliset yritykset – on tärkeää. Toimittajakentän monimuotoisuus ja taloudellinen vaikuttavuus kasvavat, kun hankintaperusteet ovat osallistavia. Kansallista joustoa voidaan hyödyntää harkiten.

Hankintoja voidaan tehdä vahvistamalla sosiaalisia ja ympäristökriteereitä hankinnan kohde huomioiden. Riittävän pitkät valmisteluajat mahdollistavat innovatiivisten hankintojen hyödyntämisen. Toteutuakseen tämä edellyttää sekä selkeää ohjausta ja mallien kehittämistä kuntasektorilla ja hyvinvointialueilla että osaamisen vahvistamista.

Varatuilla hankinnoilla on saavutettu hyviä tuloksia, mutta niiden käyttö on ollut vähäistä. Hankintasopimuksia voidaan varata myös yhteiskunnallisille yrityksille, jotka edistävät työllistymistä. Hankinnoilla työllistämistä voidaan kohdentaa esimerkiksi toimijoille, jotka työllistävät hankintasopimuksessa edellytetyn määrän vammaisia tai muuten heikossa asemassa olevia henkilöitä.

Tavoite

- Julkisen sektorin, erityisesti hankintayksiköiden, osaaminen yhteiskunnallisista yrityksistä ja niiden tarjoamasta potentiaalista kasvaa. Vastaavasti yhteiskunnallisten yritysten osaaminen hankintojen osalta vahvistuu.
- Hankintayksiköt käyvät kattavaa vuoropuhelua laajasti koko toimittajamarkkinan kanssa. Mikro- ja pk-yritysten sekä yhteiskunnallisten yritysten ja yhteisöjen osallistuminen tarjouskilpailuihin lisääntyy, kun hankinnat toteutetaan soveltuvan kokoisina hankinnan kohteesta riippuen.
- Hankinnat perustuvat enenevässä määrin kokonaisvaltaiseen kannattavuuteen ja julkinen sektori ostaa suoritteiden sijaan entistä useammin vaikuttavuutta.
- Innovatiivisten ja vaikuttavuushankintojen määrä kasvaa ja niitä hyödynnetään myös yhteiskehittämisen välineenä julkisen sektorin, yritysten ja yhteisötalouden toimijoiden välillä.
- Sosiaalisten ja ympäristökriteerien käyttö hankinnoissa yleistyy. Hankinnoilla työllistäminen vakiintuu osaksi työllisyyspolitiikan keinovalikoimaa.

5.6.3 Verotus on ennakoivaa ja selkeää

Verotuksen ennakoitavuus ja selkeys ovat yhteiskunnallisille yrityksille keskeisiä. Haasteita on aiheuttanut se, miten yhdistyksen elinkeinotoiminta määritellään.

Verohallinto arvioi elinkeinotoiminnan tapauskohtaisesti muun muassa toiminnan laajuuden, kilpailuhaitan, palkatun henkilöstön sekä arvonnäköverorekisteriin kuulumisen perusteella. Verohallinto on laatinut ohjeistusta, joka voi tukea myös omaehtoista elinkeinotoiminnan arviointia. Maksullista ennako-ohjausta tai ennakkoratkaisua on mahdollista hakea. Noin 300 toimijaa on tapauskohtaisen harkinnan perusteella vapautettu elinkeinotoiminnan tuloverosta.

Yhteisötalouden suositusten lisäksi alan toimijat ovat tuoneet esiin tarpeen selkeille linjauksille liittyen elinkeinotoiminnan määrittelyyn, yleishyödyllisyyden kriteereihin, voiton ohjaamiseen yleishyödylliseen toimintaan sekä lahjoituksiin ja vaikuttavuussijoittamiseen.

Tavoite

- Yhteisötalouden toimijoiden ja yhteiskunnallisten yritysten verotuksellinen asema on ennakoitavissa pitkällä aikavälillä. Tapauskohtaiset ratkaisut ovat vähentyneet ja EU:n sallimia joustoja hyödynnetään.
- Yleishyödyllisen yhteisön verohuojennusten myöntämisen perusteet ovat selkeät ja yhteiskunnallisten yritysten ja yhteisötalouden toimijoiden verotukseen liittyvä osaaminen kasvaa. Yhteiskunnalliset yritykset ovat tietoisia yhteisöveron huojennusmahdollisuudesta. Tukea ja neuvontaa verotuksesta on saatavilla tarpeen mukaan.

5.7 Tilastointi, tutkimus ja vaikuttavuuden mittaaminen vakiintuvat

Suomalaisiin korkeakouluihin ja yliopistoihin on perustettu muutamia tutkimusohjelmia tai professuureja, jotka keskittyvät yhteiskunnalliseen yritystoimintaan. Muu opetus rajoittuu yksittäisiin kursseihin. Tutkimukseen perustuva tieto yhteiskunnallisista yrityksistä ja niiden vaikutuksista on tärkeää, mutta edelleen suhteellisen vähäistä.

Osuuskuntien, kansalaisjärjestöjen ja muun yhteisötalouden tutkimuksen kehittäminen edellyttää nykyistä tiiviimpää verkostoitumista, koordinoitua ja viestintää. Vaikuttavuuden arviointimenetelmien tutkimus ja soveltaminen on vasta alkuvaiheessa. Eri taustaisten toimijoiden hakukelpoisuus yhteisötaloutta koskeviin tutkimus- ja kehittämisrahoituksiin sekä EU-rahoituksen hyödyntäminen on olennaista.

Vuonna 2022 julkaistu yhteiskunnallisen yrittäjyyden datavestusto tarjoaa tietoa mm. yritysten määrästä, työllisyydestä ja liikevaihdosta. Arviot yhteiskunnallisten yritysten määrästä vaihtelevat määrittelykriteerien mukaan. Yhteiskunnallisen yrityksen määritelmä ei ole ollut yksiselitteinen, eikä rekisteröinti ole ollut systemaattista. Monet yritykset eivät itse tunnista kuuluvansa tähän kategoriaan. Myös EU:lta puuttuu yhtenäinen tilastointi yhteiskunnallisista yrityksistä ja yhteisötaloudesta.

Eri viranomaisilla on tietoa yhteiskunnallisista yrityksistä, mutta tiedon hyödyntämistä rajoittavat rekistereihin kerätyn tiedon laajuus sekä tilastoinnin ja luokitusten kehittymättömyys. Vuonna 2025 julkaistu ensimmäinen European Social Enterprise Monitor -tutkimuksen Suomen maaraortti⁸ toi uutta tietoa suomalaisista yhteiskunnallisista yrityksistä. Kyselytutkimus on tarkoitettu toistaa kahden vuoden välein.

Yhteisötalous perustuu monitoimijamalliin, mutta tarkasteluissa korostuvat usein vain tietyt toimijat tai osa-alueet. Tämä voi johtaa ratkaisuihin, jotka eivät pitkällä aikavälillä tue yhteiskunnallista kestävyyttä ja vaikuttavuutta kokonaisvaltaisesti. Yhteiskunnallisen hyödyn parempi tunnistaminen ja mittaaminen voisivat auttaa arvioimaan yhteisötalouden toimijoiden ja yhteiskunnallisten yritysten arvonluontia laajemmin – liiketoiminnan tuloksen lisäksi. Yhteisöllinen tai yhteiskunnallinen hyöty voisi mahdollisesti tulevaisuudessa toimia myös arviointikriteerinä esimerkiksi julkisten hankintojen, verotuksen tai valtiontuen käytön yhteydessä. Laadukkaan tiedon myötä myös ennakkoinnin kehittäminen mahdollistuu.

Tavoite

- Yhteiskunnallisesta yrittäjyydestä ja yhteisötaloudesta on saatavilla tilastotietoa kaikkien yhtiömuotojen osalta. Tilastointia kehitetään eurooppalaisessa viitekehityksessä.

8 European Social Enterprise Monitor 2023–2024 Suomen maaraortti, syksy 2024.

- Yhteiskunnallisten yritysten ja yhteisötalouden toimijoiden yhteiskunnallinen vaikutus ja vaikuttavuus tunnetaan ja sitä arvostetaan. Yhteiskunnallinen hyöty tunnistetaan.
- Yhteiskunnallisen yrittäjyyden ja yhteisötalouden tutkimus vahvistuu monitieteisen yhteistyön kautta.
- Yhteiskunnallisesta yrittäjyydestä ja yhteisötaloudesta on tarjolla monialaista opetusta kaikilla tutkintoasteilla. Yrittäjyyskasvatuksessa yhteiskunnallinen yrittäjyys on osa kestäväää yrittäjyyttä.
- Korkeakoulut huomioivat yhteiskunnalliset yritykset ja yhteisötalouden tutkimuksessa ja koulutussisällöissä. Yhteistyöverkostoihin kuuluu yhä enemmän yhteiskunnallisia yrityksiä.

6 Strategian seuranta ja toimintaohjelman laatiminen

Yhteiskunnallisten yritysten johtoryhmä vastaa strategian toimeenpanon koordinoinnista ja seurannasta nykyisellä ESR+ -ohjelmakaudella. Sen jälkeen vastuutaho ratkaistaan asettamalla esimerkiksi pysyvä poikkihallinnollinen toimielin.

Strategian toteuttamiseksi laaditaan toimintaohjelma. Konkreettisia toimenpiteitä valmistellaan tiiviissä yhteistyössä sidosryhmien kanssa.

Strategian ja toimintaohjelman toteutumisen seuranta varten luodaan seuranta- ja arviointikehikko. Lisäksi raportointia toteutetaan Euroopan Unionissa suosituksen seurannan puitteissa.

KÄSITEMÄÄRITELMIÄ

Osuuskunta Osuuskunnat ovat taloudellista toimintaa harjoittavia yrityksiä, joiden jäsenmäärä ja osuuspääoma eivät ole ennalta määrättyjä. Osuuskunnan omistavat jäsenet, jotka voivat olla henkilöjäseniä tai yhteisöjä. Osuuskuntien monimuotoisuus mahdollistaa niiden toiminnan lähes millä tahansa toimialalla, jossa yhteistyö ja yhteisomistajuus tuovat lisäarvoa.

Yhteiskunnallinen innovointi

Yhteiskunnallisella innovoinnilla tarkoitetaan toimintaa, jonka tavoitteet ja keinot ovat sosiaalisia, ja erityisesti toimintaa, joka liittyy tuotteita, palveluja, käytäntöjä ja malleja koskevien uusien ideoiden kehittämiseen ja toteutukseen ja joka samanaikaisesti täyttää sosiaaliset tarpeet ja luo uusia sosiaalisia suhteita tai sosiaalista yhteistyötä julkisten, kansalaisjärjestöjen tai yksityisten organisaatioiden välillä, mikä on hyväksi yhteiskunnalle ja vahvistaa yhteiskunnan toimintavalmiuksia. Sosiaalinen/yhteiskunnallinen innovointi perustuu usein yhteisötalouteen.

Vastuullinen liiketoiminta

Vastuullisella liiketoiminnalla tarkoitetaan sitä, että yritys ottaa huomioon yrityksen oman toiminnan sekä sen arvoketjun vaikutukset ihmisiin, ympäristöön ja yhteiskuntaan. Tarkemmin sanottuna yritys pyrkii tunnistamaan ja ehkäisemään toiminnan kielteiset vaikutukset sekä tarvittaessa korjaamaan mahdolliset vahingot, jotka se on aiheuttanut tai joissa se on ollut osallisena. Vastuullinen liiketoiminta kytkeytyy yritystoiminnasta ihmisille ja ympäristölle aiheutuvien riskien hallintaan. Vastuullisesta liiketoiminnasta voidaan myös käyttää termejä yhteiskuntavastuu tai yritysvastuu. Vastuullisen liiketoiminnan ohjeena toimivat kansainvälisesti sovitut standardit, kuten YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat ohjaavat periaatteet ja OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille. EU:n uusi yritysten yhteiskuntavastuun direktiivi korostaa vastuullista liiketoimintaa. Vastuullisuus on tapa toimia eikä sitä tule sekoittaa esimerkiksi hyväntekeväisyyteen, joka on usein kokoelma hyviä tekoja vailla linkkiä yrityksen strategiseen johtamiseen.

Vaikuttavuussijoittaminen

Vaikuttavuussijoittamisella tarkoitetaan tietoisesti taloudellisen tuoton lisäksi etukäteen määriteltyä yhteiskunnallista hyötyä, jonka syntymistä myös mitataan. Tätä voidaan pitää vastuullisen sijoittamisen kehittyneempänä muotona. Käytännössä vaikuttavuussijoittajia voivat olla kaikki pääomaa hallinnoivat tahot, kuten julkinen sektori, EU ja yksityiset sijoittajat ja yritykset. Rahoituksen kanavia ovat esimerkiksi sosiaaliset pankit ja erilaiset välitysosastot, joukkorahoituksen alustat ja vaikuttavuusinvestointiin keskittyneet rahastonhoitajat. Vaikuttavuussijoittamisen maailman markkina on kasvanut voimakkaasti viime vuosina.

Social Impact Bond on yksi vaikuttavuusinvestoinnin tapa. Siinä yksityinen pääoma kantaa pääosin lopputuloksen tuottamiseen liittyvän taloudellisen riskin ja julkinen sektori maksaa toimintaan sijoitetun pääoman takaisin ja sille erikseen sovitun tuoton vain, jos lopputulokseen päästään todistetusti. Tulosindikaattorien perusteella maksettava tulospalkkio on lähtökohtaisesti vain osa uudenlaisen toiminnan aikaansaamasta säästöstä ja muusta taloudellisesta hyödystä.

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI
PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO
valtioneuvosto.fi
julkaisut.valtioneuvosto.fi

ISBN pdf: 978-952-383-050-9
ISSN pdf: 2490-0966